

Психологически характеристики на извършителите на грабежи

УВОД

Грабежът е противозаконно отнемане на чужди движими вещи, като присвояването става с употреба на физическа сила или заплаха. Под „заплаха” според българското законодателство се разбира застрашаване с такова непосредствено деяние, което излага на тежка опасност живота, здравето, честта или имота на заплашения или на друго присъстващо лице. При извършването на това престъпление жертвата е приведена в безпомощно състояние. Грабеж е и всяка кражба, при която заварения на мястото на престъплението употреби сила или заплашване, за да запази владението върху откраднатата вещ. Понякога грабежите са извършвани и с причиняване на тежка или средна телесна повреда на жертвите.

В научните изследвания, проведени през втората половина на XX век, предпоставките за отклоненията в поведението, довели до извършване на престъпления, се свързват с различни деформации на психични и личностни качества, възникнали в индивидуалния живот на личността и повлияни от конкретно сложили се жизнени ситуации. В края на двадесетото столетие психологията разполага с достатъчно надеждни методи за разкриване на тези отклонения и за доказване на тяхното влияние върху поведението на личността в критични и криминогенни ситуации, например извършването на грабеж. Отхвърляйки наследствената предопределеност на престъпността и престъпното поведение, психолозите не изключват възможността различни наследствени аномалии на психиката да повлияят при извършване на конкретното престъпление. Това може да се случи както под влияние на емоционални модалности, така и под влияние на акцентуации на характера и темперамента на извършителя на грабеж.

Грабежите са тежко ядро на насилствената престъпност, тъй като са насочени срещу собствеността на гражданите. Това обуславя необходимостта от

задълбочено изследване на психологическите характеристики на извършителите на грабежи.

Обект на дипломната работа са личността на извършителя на грабежи с нейния реален психически живот и психически облик, както и дейността и взаимодействието ѝ с обществения колектив.

Целите на дипломната работа са:

1. Да бъдат изследвани и представени психологическите характеристики и мотивацията на лицата, които извършват грабежи.
2. Да се разясни същността на психологическите процеси, протичащи в личността на извършителя на грабежи.

За постигането на поставените цели са изпълнени следните **задачи**:

1. Разкриване на психологическото съдържание на личността, която извършва грабеж и да се направи психологически анализ на мотивите за извършване на престъплението.
2. Обясняване на причините за престъпното поведение и изследване на мотивите за извършване на грабежи.
3. Установяване на психологическите основи и закономерности при формиране на личността, извършваща грабеж в процеса на общуването и взаимодействието ѝ със социалната среда.

Представените цели и задачи определят теоретико - емпиричния характер на настоящата дипломна работа.

ИЗЛОЖЕНИЕ

1. Фактори за формиране на престъпни нагласи у извършителите на грабежи.

Психичните механизми и факторите, обуславящи ангажирането на личността с престъпна дейност и извършването на конкретни престъпления, винаги са вълнували учените. Някои търсят дълбоките корени на злото, свързано

с възникване на увлечение или със склонност към непремерени изяви. Други се интересуват от стабилността, а с това и за по-успешното разкриване на всяко конкретно престъпление. Лансирани са много идеи и мнения за приобщаването на личността към престъпния начин на живот и за нейната активност при усвояването и използването на престъпен опит, но все още много трудно се достига до единни научни критерии при изясняване на психичните механизми на тези процеси. Многофакторната обусловеност на престъпното поведение е сериозна пречка да се стигне до единомислие, а следователно и до задоволително научно обяснение на този проблем.

1.1. Личностни фактори.

Освен от деформации в основните личностни качества, трайното приобщаване към престъпния начин на живот се обуславя и от усвояването на престъпен опит. Неговата стимулираща роля е особено силна при задоволяване на потребностите от самореализация и самоутвърждаване. Съдебно-психологическите изследвания на извършителите на грабежи са дали възможност да се изясни и особената стимулираща роля на криминализираната социална среда за приобщаването на личността към извършването на престъпления. За психолозите изследователи и практики отдавна е отпаднало разбирането, че престъплението е чиста случайност в живота на личността или че приобщаването към престъпния начина на живот е предопределено от съдбата, т.е. че е биологично обусловено явление. Много автори в своите публикации все по-често се спират на феномена “предвиктимно поведение”. Този феномен те все по-определено свързват с “подготовката” на личността за извършване на престъпления. Установено е по-безспорен начин, че в предкриминалния период личността постепенно губи своята жизнена перспектива и това, че може да успее в живота, без да нарушава социалните норми. Разбира също така, че за нея престъплението е някакъв шанс да преуспее в живота.

Научните изследвания на престъпно поведение и престъпните действия на личността неминуемо са стимулирали изследователите и към изясняване на по-

дълбоките вътрешни (интровертни) причини за този обрат в живота ѝ, който я противопоставя на социалната общност. От проведени до сега изследвания на генезиса на престъпното поведение е установено, че към извършване на грабежи се насочват главно лица, които не са успели да се реализират пълноценно и които нямат ясна жизнена перспектива. Тези смущения най-често са свързани с разстройства в насочеността на личността и нейната диспозиционна система. Установено е също така, че перспективността и отчуждението са основни предпоставки за откъсване на личността от здравата социална среда и насочването и към маргинализирана общност, които се занимават и с извършване на неправомерна дейност, каквато е грабежът. Това пренасочване на ангажиментите е предпоставка и за формиране на индиферентно отношение към социалните норми.

Промените в позициите на личността и в нейното отношение към социалните норми не се наблюдават непосредствено. За тях се съди главно по нейната самооценка и по промените в поведението. Тези проблеми винаги са се изяснявали в психологията с известна доза условност. Самите негативни промени в мисленето и в начина на живот на личността могат да настъпят преди, а и след нейното престъпно ангажиране. Всички тези особености показват, че изясняването на механизмите на престъпно поведение като извършването на грабеж трудно може да се постигне, ако се върви от единичното към общото и се изследват малки съвкупности от лица.

Изследователската практика показва, че психологическите закономерности, обуславящи човешкото поведение, включително и негативните проблеми в него, могат да се изяснят успешно само чрез представителни научни изследвания. Така се постига по-голяма прецизност при изследване на влиянието на различните подструктури на личността – биогенетично и социално обусловени. Социално-психологическите особености на личността се формират в конкретна социална среда, т.е. при общуването с нея. Те играят важна роля за социализацията на личността: социално познание, общуване, усвояване на навици и привички за практическа дейност, усвояване на роли и функции, формиране на деантичното отношение към действителността.